

Csepcsányi Éva

Egri triptichon

*„A hős Egert,
Hevesnek fiait.”*

Vörösmarty Mihály

EGERKABÁT

úgy megyek
A hűvösvölgyi úton kezemben
Szalmazöld levelek nem Bírok
akkora lélegzetet venni Hogy
tüdőmben is ősz legyen fagyott
szirtes fénypontok Csöndkék
körül minden Benn aranykabát
Úr-Budai hegyek karsztos lankává
Szelídülnek: borpincék akarták, hogy
megint ősz legyen.

Mohos szobrokkal kérkedő kertek
Ezer szőlőtő édenévé érnek Míg
a villamos mellettem elhalad

elaggott lánglombú fák alatt párna
A levelek lábnyomaid kitaposott
gyep nem képzellek sehova

Még szúr fojt a nyár

ESŐEGER

Itt a korai eső
Kései eső
Folyók erednek
Hozzám hozzád:
víz víz víz
Mos tisztára engem
Korán és későn éltető

Még zöldebb kert
Cseppek kopognak
Nyisd ki az ablakot

Ott jön be ott jár ki
Hajnali termő gondolat

Elküldtem az esőt
Tekerd derekadra: most
Már a tied
Záport zuhogást ígér május

A szárazság poklában majd
Mit csinálsz

Rakj egy kis esőt a padlásra
Ha arra járok kinyitom
És nevetünk hogy zúdul a víz

**TÉGY EGY CSÖPPET PÁRNÁD ALÁ
HADD RINGASSON CSÓNAKÁGY**

**AZTÁN TÉGY EL BELŐLE ODA IS
AHOL BIZTOS ELFELEJTKEZÜNK
ÉS CSODA LESZ HA MÉGIS MEGTALÁLJUK**

mikor

Jön a lelket aszaló
Sirokkó túlnő rajtam az egribáb

Csak akkor adj innom belőle

EGERFANTÁZIA

Halomba hányt tücsökdal
Festetlen szálkás virradat
hull Hajló árkos tájra
Mérgesdús levélre Borok
apácák bükkhava tündeként
feszülnek légnak Cakkos
semmi kis levelek Cirmos
citeraszó lobbant huzatos
égre forgó fákat Eger lim-
lom bazár csupa folt Tarka
szóttas

elvonulnak előttem dús ornátusban
szelíd süvegek szemükben Bazilika
harangja zúg térdek koppannak imával
szórt köveken Gyóntatószék rácsán túl
Krisztusképű káplán Penitenciája enyhe:
irgalom rója hóstyás kékkendős fejekre

Csáky Károly

Látomás

Angyalok söprik
az eget,
talán ott fent is
mennyező lehet.

Szél szárnyán
bölcső libben,
belőle egy kiseded
int felénk
remény-
kedve.

Valami nagy ünnep készül,
s az álom beteljesedik:
szűk folyosókon a halál
megváltja
ma-
gát.

Fehér pelyhekké
foszlanak a felhők,
enyhe fuvalat hoz
alleluját,
mert megújítja
a gyermek atyja
újra meg újra
minden húsvétban
a feltámadást.

Megtérés

Új templomokat építenek
a szegletkő köré
a bocsánatot nyert
bűnbánók.

A tornyokból,
mint íratlan meghívó,
szál felénk
a harangszó,
emlékeztetve Nándorfehérvárra,
törökre meg tatárra
s az anyagi trombitákra.

Most mindenki
üdvözül e
hajlékban,
hová
észrevétlenül
beköltözött az Úr,
s naponta elküldi
követeit mihozzánk,
hogy szót értsünk
velük.

Isten trónja felé

Ó,
mondd,
fele-
barátom,
mitől félsz,
ha becsukják
e földi kaput?

Ó,
tudod-e,
hogy minden itteni vég
csak kezdete
a végtelennek?

Annyi félelem
megadta már magát
a halálnak,
s annyi bele-
nyugvás
is végetért
itt
a halandó-
Ságban.

Leborulok hát
Uram színe előtt,
mert bárhog is ragyog
benn az isteni fény,
másképp árad az,
mint kicsike
földi királyok trónjaié.

Körüllengem majd
gyarló lélekként magam is
a megbocsájtás köreit
bűneimmel és jótetteimmel,
s hiszem,
feloldoz a Minden-
ható,
aki mindig
s mindenkit szeret.

Apokalipszis

Kihullott az ég
csillagos tenyeréből
a szép piros hajnal,
s harmatát felitta a nap.

Íme, a kipirult világosság,
vért izzad
Istennek fia,
kiszáradt szájába
ectes tárgyakat nyomnak
a latrok.

Aztán ragyogni kezd
a töviskorona,
sebek hegednek a testen,
az olajfák meg zsoltárt dúdolnak;
kezdetét veszi a feltámadás,
s egy Galamb alá-
száll.

Anga Mária

Vágta

Már csak a vágta érdekelte.
Ilyenkor kipirult az arca,
mint novemberben az esték,
amikor a szél kettévágja az eget.

Nem volt meggyötört, sem fáradt,
jól ismert minden veszthelyet,
minden megérkezést, a célt.

Nem került el a nagycsontú hegyeket,
felmerészkedett a hajnalok előtti fénybe,
ott járt, ahol a halottak harmatot taposnak,
fölemelte a Holdat a négy égtáj felé.

Ki láthatta ilyenkor? A teremtmények
hallgatásából tudta, hogy egyedül van.

Már csak a vágta érdekelte.
Istenben bízott. Ott járt,
ahol a halottak harmatot taposnak.
Fölemelte a Holdat a négy égtáj felé.

Mint a szökésben lévő

Mikor kilépsz a belső térből végleg,
elhagyod az egyetlen szobát,
visszavonhatatlanul védtelen maradsz,
mint a szökésben lévő, aki megszokta a magányt.

Égre növesztett csillagaid fehérlő oltárok,
előttük térdre borul az éjszaka,
föld fölött és föld alatt, egyforma idegenségben.
A vitorlás szelek is hiába jönnek,
felhőkből, vízmélyből.

Mikor kilépsz a belső térből végleg,
elhagyod az egyetlen szobát,
visszavonhatatlanul védtelen maradsz,
mint a szökésben lévő, aki megszokta a magányt.

*Fecske Csaba***Lillafüred**

A szikláról vízesés szakálla csüng,
alatta riadt kis patak
szalad a völgynek kövekbe botolva,
a fák közt áttűz a nap.

Még érintetlen a nyár,
a pletykázó levelek zöldje ép,
a rigó, mint olvadt aranyat
csurrantja el az énekét.

Hűvös az erdő, akár a pince,
csöndje áttetsző tiszta, mint a bor,
indulnék, de kicsit még maraszt,
utánam nyúl egy vadrózsabokor.

Nem jön senki

Zúg az erdő, szél cibálja,
holt levél hull dús avarra.
Sas kering, az ég királya,
fönn a kéket fölkarvarva.

Holt levél hull dús avarra,
cserjében zörög a dúvad.
Fönn a kéket fölkarvarva
hangos vadludak vonulnak.

Cserjében zörög a dúvad,
a földet a dér belepte.
Hangos vadludak vonulnak
messzeségbe beleveszve.

A földet a dér belepte,
nem hallik már sehol ének.
Messzeségbe beleveszve
homály lepi a vidéket.

Nem hallik már sehol ének,
szél az ágat megzörrenti.
Homály lepi a vidéket,
az ösvényen nem jön senki.

Sóhajtások

Délután

Ásító pinceajtó:
fogatlan, sötét szájüreg –
Borostás nyári délután
támaszkodik a semminek.

Nyári éj

Mint a kettétört gyűrű
oly sovány a holt ma.
Száll a nyírfa sóhaja
föl a csillagokba.

Fűzfák

Lábukat mosó nénikék
a csontos parti fűzek.
Szappanuk a hold: utána kapnak,
összetépvén csipkékét a habnak.

Domb

Árvalányhaj lobog a szélben,
ritkás hajú, ősz fej a domb,
arcán vízmosások ráncai,
s üzenetként a lábnyomom.

Ökörnyál

Ökörnyálat ereszt az ősz,
ott lebeg a tömzsi bokrokon,
aztán vére is kibuggyan,
piroslik a csipke és a som.

Puszta csillagokon

Az őszi kertben rég-holt
rózsa illata leng.
Puszta csillagokon, mint
cseppkő, épül a csend.

Zsoltár

Néhai Bercely Mária, csöpp öregasszony, a lelked
tétova hópiheként libben a házba puhán.
Hosszú ősz hajadat szétteritted az égen,
csillag fénye közé elvegyitted, a szem
két kicsi kútja kiszáradt. Soha, jaj soha többé
nem mosolyogsz, mese, dal nem fakad ajkaidon.
Nagymama nem vagy! Oly értelmetlen a szó, te nem élsz már,
bánatok orvosa, hú szép öregasszony. A sors
durva hibája, hiába siránkozom én, ki figyel rám,
mint puha hópehely-árny tűnsz tova nesztelenül.

Pozsgai Györgyi

Pillanataink

Cseh Károly emlékére

Emlékek ragyogják át
a reggeli égbolt
piruló horizontját.

*

Lelkendezve siet felém
a vonatok között,
karját nyújtja felém...
a jelen a múlttal összeütközött.

*

Vasárnap van.
Már a telefonért nyúlok...
Várnám hangja melegét.
Ünnep a szó, de hiába
várom új verseit,
vele együtt eltűnt minden
lágyan hangzó menedék.

*

Ebéd közben szokás szerint
összegezzük.
Itt, Pesten olykor
én vagyok a szárnya,
kísérem oda,
hová hajtja a vágya.
szerkesztők, barátok –
mindenki lélekkel várja.
Bezárult a múlt,
nevét a jóság
szívébe zárja.

*

A ligetben néha
bámultuk a vadkacsákat.
Ez volt a pihenés,
vártuk: a nap-árnyék
hogy hozza közelebb a fákat.
A tó most érzi,
hogy gyászom messzire száll,
lélekarang szívemben
minden, ami fáj.

*

Érintetlen a kertben a hó,
csak lelke bolyong felette
mint éneklő rigó.

*

A forrás hangja
cseng fülemben,
a feltámadás üzenete
ring végre bennem.

*

A havat látta utoljára
az ablakon át,
bájoló víziók
idézték fölé
a hirtelen halált.

Az örök város

Maróti Istvánnak

Arcán üdvözült mosoly,
múltba vivő fenség
csendjét őrzi a föld.
Színes virágok alatt
az ódon Róma
szíve dobog.
Dermedt világban
hömpölygő tömeg.

*

Egy egész birodalom
súlya nyomja
a lombok városát.
Nagy terhet cipelnek
az egymásra épült rétegek:
a virágzás örömét, a diadalt,
az agóniát és a pusztulást.

*

A bűn s az erény
halhatatlanok.
Egymás mellé zárva
jó és rossz...
Mindent összevegyít
tér, idő, messzeség.

Kerék Imre

Az volt a legszebb

tegnap a bolyhos langy sötétben
mélázva baktattam haza
egyszerre átfont észrevétlen
 régi népdal bánata

először csak dallama zsongott
fülembé tisztán élesen
 aztán a szöveg is kibomlott
 az útról szólt mely végtelen

s a halhatatlan szerelemről
mely a tengernél szélesebb
 s hogy árvaabb a maga-hagyottnál
 a hulló levél sem lehet

olyan mélyről buggyant a dal föl
tán valahonnan a tudat
 lentebb rétegeiből támadt
 s keresett kifelé utat

s míg füttyörészttem dudorásztam
szépült köröttem a világ
 valószínűtlen ragyogásban
dözsöltek a zöld kontyú fák

a villanypóznák porcelánja
ideges fényben villogott
 a drótok zengtek s messzevitték
 a vad bizsergő áramot

s e varázsban az volt a legszebb
mit elmém végül megtalált
 mi a magányos dalt közös-szép
ézelimünkkel itatta át

s a Nagy Láncba kapcsolt engem is
ezért volt annyira enyém
 amit a széles hosszú útról
költött egy névtelen legény

Betyárdal

Ez a világ kitagad,
bújok benne, mint a vad.

Akárhova tévedek:
rejtő zugot nem lelek.

Lehetnék szelíd: karám
békés csöndje várna rám.

Így a bokor is kiad,
kopó hajtja nyomomat.

Reménykedem csak: talán
vérem ontja gyors halál,

s erdei vad eltemet,
égi madár megsirat...

Jó anyám, keresheted,
nem leled föl a fiad.

Két Csanádi-miniatűr

1.

Három kislány cserfel a járdán,
tűsarku cipő mindnek a lábán,
kerüli a tócsát, ide lép, oda lép,
három kislány, valahány csodaszép.

2.

Két öregasszony billeg- ballag,
kerepel az egyik, másik hallgat.
Sej, öregasszony nem vénasszony,
seprűre kapnak, hamar elinalnak.

Soltra E. Tamás Dante-Érmére

„Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!” –
betűzte a Pokol bejáratánál
komorló felírást tekintetével,
de rája bölcs Vergiliusa várt már

kísérőként, hogy vegyék számba párban
honáruulók s parázna fejedelmek
szellemeit az örvénylő, vad árban,
hol Paolo és Francesca lebegnek;

s ím, a hét főbűn szenvedettjei:
nyögvén a híves Purgatóriumban,-
s ettől Beatricéje vezeti

a földi Paradicsom felé, honnan
az Isteni Dicsőség Fényrózsája
robban szemébe, mint villámcsapásra!

Kelemen Erzsébet

Találkozás

Elsőbbségivel küldtem
s ajánlva – ahogy kérted
már előtte való nap visszaszólt
hosszan csörgette a telefont
(többször is)
hívott hogy menjek
de hát tegnap érkeztem
s egyre rövidebbek a nappalok
most mégis arra gondoltam
a héten meglátogatom –
szólt mellettem a férjem
s a hosszú nap után
én csendben csak hallgattam
fáradtan tompán
fák házak villanypóznák
suhantak mögöttünk
megtörpült falvak
összerámolt gondok
akár egy megkésett találkozón
a zene halkán szólt
monoton ismételte magát
mint megakadt tű
az összekarcolt lemezen

Engem minden feszélyezett:
az elképzelt összegyűlt tömeg
a megkésett bánatok
a csokorba kötött nyakkendő
– de a kigombolt ing is –
a kontyba tűzött haj
a bejegyzett s félretolt naptár
s már azon gondolkodtam
milyenek lehetnek
a sarkköri éjszakák
amikor a pezsgőspohár koccanás
eltorzult üveghanggá dermedt
a szívem
heveset dobant
a zene is pauzált:
megláttalak
betoppant Múlt
feltámadt Szenvedély...

A hosszú évek alatt
a szőkeséged bár szürkévé változott
mégis megismertelek...
izgatott lettem
a világ megszűnt körülöttem
s éreztem tudtam
megint falni kezded
az időt a jelenem
a jövőm is elveszed
s tested már újra a testemen
gyöngyöző nedved
arcomon ajkamon mellemen
mohón öleltél ölelsz
bebarangolod
a lankás tájakat
az erdőt
a csúcsoakat
az elfedett
elrejtett
titkaim...
Egy perzselő nyári délután
– emlékszel? –
egyedül mentem le hozzád
ott feküdtél előttem
vonzó csábítással
már vártál
kínáltad magad
pedig csak felfrissülni akartam
a szomjam oltani kissé
mégis megkívántalak:
falánk lettem
romlott telhetetlen
s már bontottam a hajam
gomboltam
a blúzom
a szoknyám
szertesztét dobáltam
magam körül a ruhám
s meztelenül elmerültem benned...

Tudom öleltél mást is
drága Egyetlen
mégis szerettelek
édes csapodár
s még most is szeretlek
– döbbsentem meg újra –
...igen szeretlek
te hűtlen Kedves
szeszélyes balga
szeretlek
te örök szépségű
TISZA

Bárdos Attila

Szent Iván éjjele

Saint Seans Rondo capricciojára

Szent Ivánkor sok tűz lángol,
tobzódik a képzelet.
Nyári éjben, csillagfényben
lehetetlen nem lehet.

Páfrányvirág-bűvöletben
az állatok beszélnek.
Szerencsétlen gazdag lehet
a szamár meg szerelmes.

Az égbolton csillagfények
uralkodnak reggelig.
Sűrű az éj, sötét, csábít,
szerelemmel megtelik.

Fenn az égen felhősátor,
alszik fenn a holdvilág.
Lenn a földön tüzek gyúlnak,
ébren táncol a világ.

Járj parázson, ugorj vízbe,
űzd az ártó szellemet.
Hegyek-völgyek meghasadnak,
a halottak felkelnek.

Örökké tart az éjszaka
Jánosbogár világít.
Lángba ugrik, táncol a láb,
el nem fárad reggelig.

Szép lányok és boszorkányok
tűzcsóvákat forgatnak.
Vén emberek, aszott szüzek
a tűz fölött ugrálnak.

Vizek mellett, patak partján
lánggal égő faágak.
Házasuló szerelmesek
koszorúkat dobálnak.

A szerelmek erdejében
elsodor a képzelet.
A sötétben elérheted
reménytelen szerelmed.

Hófehér füst teríti be
a földet és az eget.
Levetkőzve szűz leányok
harmatcseppet gyűjtenek.

Lányok mellén lángok laknak.
Mit akarnak? Ne kérdezd.
A szerelmük, hogyha ébred,
csókold őket, míg lehet.

Patak mellett füzes réten
tündér táncol, habfehér.
Rózsaszirmon lépked halkán.
Nádszálvékony, csupa fény.

Álom-álom, tündér-álom,
a fűágyon te meg én.
Gyertyafénynél ölelkezünk,
a szerelmünk a remény.

Nem ismerlek, de szeretlek,
most is rólad álmodom.
Álmom könnyű, jön a hajnal,
ébredek a válladon.

Felhők mögött, az ég alján
ébredező fényjelek.
Én kérdezlek, te válaszolsz.
Válaszod „nem” nem lehet.

Lelohad a máglya lángja,
elhamvad a kedvünk már.
Csak a parázs pislákol még,
kiürült mind a pohár.

Itt a hajnal, felkelt a nap,
az éjszakát ne feledd.
Az emléke kíséren el,
szépítse meg életed.

Árnyak vagyunk mind e földön.
Létünk véges, ne feledd.
Hidd: az élet varázslatos,
boldogságod eléred.

Ipoly mellől Budapestre, 2012. június közepe

Demeter József

Bároforó¹

Szerelemszagú nap volt, nőstényes idő.

Já, kere, kere, te sugár szőke, fájén székely, ungar-bungur, ó micsa kékszemű legény, kiáltotta egy ismeretlen nő, érdekes, kellemes hangon a távolból – felemás nyelven, különleges ritmussal.

A Nap, mintha roppant gyűjtőlencsén át sütné.

Hunyorítok. Becsukom a szemem, lassan megfordulok, kinyitom, de még így is vár ez a gigászi reflektor a delejes kék égen. Olyan érzés kerít hatalmába látomásszerűen, mintha(!) az árnyékom lenne a fény, az összfény felület, pedig az én árnyékom – mindenfelé.

A terjengő nőstényes szag egyre hergelősebb.

Gyere, gyere..., hallom most már anyanyelvemen is a hívogatót a cigány szavak után – először lassú csárdás, majd csingerájos gyors dallam kíséretében, felváltva háromszor. Némi szünet után az erősödő zenére valaki gyorsulva közeledett filmszerűen, ahogy pergett a táj, az idő, minden, de minden körülöttem – lupuhintásan-körhintásan, a szebbnél szebb, egzotikus bőrű cigánylányok és -menyecskék szédültes táncainak fergeteges ritmusa szerint, kavalkádos színben, mint a szentpáli vásár fő látványosságú terén vagyis: a bároforóban, de! Mindez a száz füstöt se számláló Magyardellőn – a Maros melletti zöld burjánszagú, lombalagutas Kicsi Berek szélén, a szabadban zajlik, kora délután, a nagyidő gyors elvonultával a tisztára mosdott ég alatt, ahol! Kéjvagyó testemnek, hogy létezik – nincs árnyéka, hiába keresem. Kettős szivárvány alatt. Egyre káprázatosabban.

Szópengyásztuke, cse...

Mielőtt az ellentétes irányból hirtelen felsejlő Zsunzsú Mammó befelé harangozó bronz-súlyos mellei, észveszejtő csöcsei – ahogy mi neveztük – közé süppednék, édesapám jobb dolga híján, mintha felébresztett volna..., vagy tényleg fel? Haragom, álmokóros, tehetetlen minden mindegybe csapott át, pedig úgy lüktetett, zúgott a fejem, mintha harangok tonnásodtak volna benne, mint villámokat ijesztő-elkergető nagyidőben, amikor félreverik Isten hangszerét, holott! Józan-tiszta éjszaka volt.

¹ Részlet a *Szeretem a cigányokat* című, most készülő novellaregényből.

Hold-lucskos nyárutó. Ugyanakkor, mintha töklámpás lett volna az éji Nap. Vigyorogva sütött be az ablakon – kárörvendően – már-már vicsorítva. Delejes fénnel.

Évtizedekkel később a teleholdat visszatérő álmaimban internetes képernyőnek láttam, aztán pajtabeli lámpásnak, de sose gondoltam volna, hogy a Holdon látszó, álom és ébrenlét határmezsgyéjén levő, néphiedelmi csipkebokorra száradni terített párolgó kapca szagát a holdbéli juhpásztoron – pakuláron, csobánon, bácson – kívül még vénségemben is érezni fogom.

A falu szélén – a cigányputrik előtt – tértem teljesen magamhoz. Felfokozva éreztem azt a sajátos füst nélkül is füstös, kesernyés, pergelt gesztenyés illatot, az időnkénti fuvallattal érkező nőstény szagot, mely az éjszakai befejezetlen kalandomat földrengéses erővel juttatta eszembe a párolgó teleholdnyi-tisztás ég alatt. És már arra is emlékszem – derengősen, hogy édesapám szeszakazánként árasztotta az italbűzt, lánggra lehetett volna lobbantani, de nem ezért nem gyújtott lámpát, hanem édesanyám, Éde miatt, nehogy felébredjen.

Igyekezz már, nógatott halkán, és a spicces-patkós cipőmet ügyetlenkedve húzta a lábamra, segédlettemmel végül is sikeresen, kisimított új zoknimra. A kapcás világ lejártá után...

Spicces-patkós lábbeli minek, hová...

Hová, hová... szakított félbe, és miután azt is tudtomra adta, hogy miért megyünk, zsörtölődve ellenkeztem, de semmi foganatja nem lett. Mentségemül azt is felhoztam, hogy még nem is vagyok legény, nem konfirmáltam, csak majd húsvétban, de ez se számított.

Ha első leszel, te győzől, veszek neked egy biciklit, mondta.

Nagydolog volt akkor a bicikli.

Na, húzd meg, nyújtotta felém a „lámpást” a juhpásztoros telehold alatt. Jólesett a hideg bor éhomra. Majdhogynem porzott a torkom. Édesapám rám nézett, megveregette a vállam, bátorító biztatásként a biciklire gondoltam. Miután elhagytuk a falut, egyből rázendítettünk, hogy hát, sejhde!: „Réten, a réten, a magyardellői réten...” Szókás szerint itt mindig ez a nóta járja íratlan törvényszerűen, mióta rét a magyardellői rét. Kutyák ugatták a Holdat; ezúttal, minthogyha a hitünk szerinti ős Boldogasszony Babba Máriát – az elmaradó kertek alatt, öblösen, aztán vékonyan vonyítva, urlálva, nyüszítve, akárcsak az anyjukat hívó réműlt farkaskölykök.

Édesapás gyermek voltam, általában a fiúgyermekkel ellentétben, a barátaimat is beleértve, de sose tudtam kimutatni kellőképpen a szeretetemet, csak néha-néha, esetleges jótetteimmal, édesapám viszont állandóan, a szavak erejével is, főleg ittasan. „A fiam így, a fiam úgy...”

Má' olyan fia, mint az én fiam, olyan fia senkinek sincs, az má' egyszer ficsz, ugyé,

fiam?! Úgy biza, válaszolta helyettem és én, mintha szégyelltem volna magam, de titokban örvendtem a dicséretnek, hízelgő volt rám nézve, hiúság ide vagy oda, ki törődött akkor ezzel.

Harcsa csobbantott jó nagyot gyermekkori pucáskodásaim közelében, a cigányok víztöltője mellett, a „katlanyasban”. Öbölszerűen képződve – a víz fölé hajló terebélyes vén „ficfák” árnyékában legmélyebb a Maros. Hal a világba... Ki gondolta volna még akkor, hogy néhány év múltán a nejlonzoknisodó szocializmus egyik vívmányaként: a marosvásárhelyi műtrágyakombinát ipari szennyleve már az első esztendőben megfelel a bőséges halállományt, és csak hírmondókat hagy belőlük.

A Huruba domb széli bodzás, labodás Kicsi Berek, ha beszélni tudna, gondoltam és a ringlőszilva mellű, szép Cigány Cuka koslatott az eszemben, keringett lupuhintáson, és Zsunszú Mammó, Zizi... Sorolhatnám őket kívánatosan, csakhogy! Ez utóbbiakkal plátói volt a viszonyom.

Melegem lett, hevültem, mint Cséférés Komán Annanén a templomban, amikor beleszólt a prédikálásba, hogy hát:... nincs, igaz, tiszteletes úr, nincs igaza..., mondta a szöttes kapcás időkben, amikor még tekintélyük volt a papoknak.

Párolgott a telehold, ügyiben terelgette az éji fényt árnyékosan az akácos alatti réten. Kihültek, nem világítottak-hevültek a Csókás-pataknál kohókként dübörgő tégláegető kemencék, a megrendelők már hordtak el belőlük. A földgáz bevezetése előtt az ötvenes évek első fertályában még nyers téglákból épültek a házak Magyardellón vagy vályogból, vert fallal. A kultúrház kivételével, melyet önerőből épített a falu.

Nyári estékbe hajló napokon, a dohogó – nyers téglákból frissen rakott – kemencék mellett játszadoztunk, szeretődsdit, apásdit-anyásdit önfeledten, egekig vetülő szárnyas árnyékok hevületében. A villanyt még nem kötötték be. Nehéz idők jártak, spórolták a fatót – nagy-nagy örömünkre. Csak a kései lámpagyújtásra kellett takarodót fűjnünk. Az alszegben lakó pajtásaim, Biszijog Paprikás Jancsi, Égbetrappoló Sánta Sunyú és Halmagyosi Ostoros Lajcsi – a távolság miatt – hamarabb spulniztak haza, nehogy kihúzzák a gyufát. Mi felszegbeliek, Kukuri Szabó Géza, Pakulár Guci Niku még maradtunk. A Csókás-patak mellett a nagy lángú kemencék tövében élvezkedtünk a környékbeli és a Hecken-telepi „liányokkal”. Aztán utánuk nemsokára, uszgyi haza mi is, lihegősen. Cigány Cuka mindegyre marasztalt. Kálomi tüzetesebben.

Még csak egy szikrát bestele, Jázsiká, még csak egy szikrát, nyüstelte a marasztaló szavakat kitaratóan a csillagszórósan ki-kicsapó, szikráztató lángokat lobogtató téglakemencék mellett – az én legjobb barátom, Cigány Lázár Lázárevics Kálomi. Mindig hazáig kísért, velem trappolt, hűségesen. Versenyezve. Amikor mellé valót nem tudtam kiügyeskedni neki, a száraz kenyérnek is erősen örvendett. Nagyon jó, nagyon sukár, sukár biza, mistó, mistó, mondta elégedetten magyarul, cigányul, mohó falatozás közben. Sárgás szemfehérje véraláfutásos volt. Estebédkor mindig rágondoltam,

főleg, amikor semmit se tudtam adni neki. Vajon mit eszik, semmit? Cigány Cukának már a legények is kezdtek vinni ezt-azt, sőt, egyre finomabb falatokat a jószívűségéért, de a barátomnak csak én. Korán meghalt, azt se tudom, hol a sírja szegénynek. Sose járt zokni a lábán – teljesen megfeketedett. Néha még kapcája sem volt, csak úgy, ha én adtam neki. Házilag szőtték még akkoriban a kapcának való anyagot, vagy posztóból készítették. A városi üzletekben árult diftin-és parkétanyag, ami olcsóbb s talán hozzáférhetőbb is volt, csak később jött divatba, akárcsak a különféle rongyok vagy az ugyancsak kapcának használt gyolcsfélék. Egy-két purdó még télen is meztláb járt, jobbik esetben összedrótózott kapca nélküli, lyukas bakancsban. Így szánkáztak mínusz huszon fokokban – sőt harminc fölött is...

A felszegi pásztorlányok közül Pakulár Guci Niku nővére, a festumos Lívia nem vegyült közénk, sose jött játszani. Idősebb lévén, már nem lehetett hacacárézni vele. Dundisan pirosló, de nem kövér, hamvaskodó orcája szépségesen villant kacagóra. A bőre? Csurrantott tejként fehérlett. Tavaszias illatot árasztott mindig, minden évszakban. Egyre pezsegetősebben.

Százas, hogy juhtejben mosdik, mondta Biszijog Paprikás Jancsi, és mutatta, hogy ő mit is csinálna vele. Mi is elképzeltük. Mindenki magának – persze. Első füves, hancúrozó bárányok idején tej- és finom szappanillat lengedezett faluszerte. Lobbant a vérünk – egyre tüzeesebben, már szinte-szinte máglyaként. Sütött a frissen tapasztott párolgó kemence, majdnem égetett, ahogy hátunkat a nyersebb felének vetettük. Időnként az ágyékunkat is – bakos szökkenésekkel, előre, hátra, előre, hátra, minő jóleső, csiklandós érzéssel, mintha (!) Lívia hasa lett volna a kemence gömbölyded eleje ilyen forróságosan. Aztán mérgünkben kis idő múltán mit gondoltunk, mit nem, rápisiltünk – amiért az a festumos pásztori lány nem jött közénk. Másnap a „sztrungából” tejet loptunk, és a Líviás kemencére fröccsentettük. Olyan illata lett, mint neki. Édeskésen, hergelős gőzzé sisteregették a tejcseppeket a már imitt-amott majdnem pirosló téglák. Felhúzott ínnyel – a falu bikájától lestük el – szaglásztuk a felhőszerű eredményt, forró párás, nőstényes helyet, jólesően. Berbécskedő bakokként, iramodásból böködtük a kemencét, mint ahogy a facsart szarvú négy lábúak a juhokat. Veszettül. Tüzelve. Ezt csak olyankor játszottuk, amikor nem volt lány a csapatunkban – a nagyobb barátaink tanácsait megszívelve viselkedtünk.

Édesapámnak sok csínytevésről beszámoltam, mint egy legjobb barátnak, mert ő tényleg az volt. Gondolatbeli cinkostárs. Nem nagyon szidott, megfeddni is ritkán szokott, csak elmondta a véleményét, és egyet-kettőt kacsintott hozzá...

Az éjfél utáni Nyárashoz érve a pitymallat-várandós ég alatt, de még a tisztára mosott Hold-kapcsás fényben falunk eredetmondája került terítékre a párálló Maros ezüstös lebegesű csillaglásában. Az 1344-től datálódó, tizenharmadik nevét viselő

Magyardellőt édesapám elmondása szerint is – a mondaként Del vezér alapította, Kere vezér pedig Kerelőt, a mostani Kerelőszentpált. Ennek szomszédságában, ugyancsak a Maros bal partján van még egy Kerelő, mely hajdanában „szintiszta magyar volt”, most már „szintiszta román” – a befogadott cigányzenész családokkal egyetemben... Nos, a két vezér nyilat húzott itt, a Nyárasnál, ahol legsekélyebb a folyó, derékig sem ér a sodrásban. Mindkettőjük szemét a két legszebb szőke sellő kötötte be, és egyszerre, vezényszóra forgatták őket jobbra, balra, összevissza szédítgették. Megadott jelre, nem egyszerre lőtték, surrogatták a nyílvesszőket – oldalvást felfelé.

Most Del lő! Így lett Dellő.

Most Kere lő! Kerelő...

A Maros jobb partjára Del vezér nyila esett, a balra, Kerelé.

A Nyáras sekély, sodrós, habzó fodrain billegő holdfény most még ezüstösebben csillogott felénk. Be lehetett látni a falut, az agyagos-palás Téglavető dombbal, Placcal srég-vizávi-átellenben... Az ötvenes évek vége felé egy-két ház már pirosban állt, égetett téglásan. A mi házunk is ekkor épült, a régi vályogost felcserélve – félig-meddig kalákában. A hajdani téglavető, gödörös, a sírásót nevezik így, Téglás Subák Feri bá után, aki később Magyardellő megrökönyödésére élve ásta el önmagát, függőlegesen, mert! Nem szeretete volna azt, hogy ő temesse el az egyre fogyatkozó félben leledző falut. Aranyfog Muzsikás Munyú cigányprímás és felesége; a kívánatos, aranyhangú, Zsunzsú Mammó, Cigány Cuka édesanyja gyúrta az agyagos-palás földet, vetette a téglát – látástól vakulásig. A toronymagas Placc lábánál gyurmálták a háznakvalót, melynek tetején nem, mint most, egy négyökrös szekér is megfordulhatott volna. Negyedszázad múltán már egy biciklis sem. Embermagasságúvá silányodott, főleg a téglakitermelés miatt. Más szóval: elhordták, feldolgozták a hegyet, többnyire ők ketten. Az egyre szűkösebb időkben megcsappant a muzsikálásból származó kereslet, muszáj volt más pénzforrás után nézni. A mezei munka helyett ők inkább ezt választották.

Mi van, mért nem énekelsz, kérdezte édesapám.

Já, kere, kere, te sukár szőke, fájén székely, ungur-bungur, ó, micsa kékszemű leány..., hallom ugyanazt a női hangot halkabban bár, de mégis, mintha visszhangzott volna tőle a Placc melletti Maros. Ébren vagyok, vagy még mindig álmodom? – kérdem önmagamtól. Édesapám mindebből semmit sem hallott, kétszer is rákérdeztem. Másodjára már nem énekelt. A füttyörészést is abbahagyta. Hallgatózott. Élesen fülelt – hiába.

A vásári muzsikaszó hallatszik ide, és egy-egy bódorgó részeg távoli gajdolása, mondta. Az előttünk gomolygó, kékszürke enyhe ködben imbolygó alakok tűntek el filmszerűen. A ködsávon innen, a fölöttünk levő patyolatos égre spriccelni se lehe-

tett volna több csillagot, éjkéklő fényt, ilyen festőien. A Placc mögötti Hegyen nyújtózkodó akácok alatti futballpályának menedékes-szép, természetes terasz a lelátója. Mintha a Maros felé billentették volna árvalányhajastól-mindenestől... A széksorok helyett a hosszú föld-pados feljárók között, a tulajdonképpeni agyagos-palás ösvények ezüstsínbe hajló sárgás árnyalattal verték vissza tükrözősen a holdvilág szöttes fényét, sejtelmes hangulatot árasztva, pazarló bőséggel.

Lány-éhkóros barátaimmal, mindegyre merevedőnket babrálgattuk. Zsebre dugott kézzel, kivétel nélkül az első, vagyis a legelső sorban szoktunk hacacarézás végén helyet foglalni a mérkőzések alatt – féloldalasan, sokszor hasalva. Cinkosan pislogtattunk fölfelé, a szoknyás, rokolyás nézők irányába, akik bármilyen jól, ügyiben bonyálgatták be a lábukat, egy-egy izgalmasabb játékjelenetnél megfélelkezvén magukról ki-kivillant a térdkalácsuk, sőt még a cubájkjuk is minő kívánatosan. Néhanapján a forró „katlanyakig” is el lehetett kukkerolni, azoknál, akik nem viseltek „bigyigót”. Főleg az idősebbek. Le se kucorodtak, lábon állva pisiltek, „helyben, Tordán” mondogatták a mezőn is, ahol utolérte a szükség, ott könnyítettek magukon. Pendelyüket ejtőernyősre lendítették, elől abroncsosabbra, nagy terpesz és csurr... Mereszthettem a szemem kíváncsi ebédhordó létemre – hiába.

Forduljanak el a bakok, te is gyermek.

Jól van, jól, mondtam, és hátrafelé sűrültem, aztán vissza. Csattant is az arcom, azt se tudtam, kinek a kezétől hagyott ki a lélegzetem, nem annyira, mint 5-6 évvel korábban, itt a fehérre meszelt futballkapu mellett, melyet most csak nem a holdvilág spriccelt hópelyhes-pöttyösre? A bal kapufa szomszédságában tátottam a számat, Kálomi barátommal annak idején, amikor édesapám véletlenül jól szíven rúgott a børszj-fűzős, súlyos futball-labdával. Nem a meccset figyeltük. Szemünk sarkával már akkor is másfelé céloztunk – a szoknyás nézők irányába. Nem kaptam levegőt, azt hittem megfulladok, a báméskodóm miatt csillagokat láttam fényes nappal, égnyi feketeség közepette, holott! Akkor a fekete lyukakról még nem is álmodtak a tudósok. A hallásomat viszont hamarabb visszanyertem, mint a szemem világát.

Mihók Gyárfás Józsi, maga, maga egy önző nagy ciglimáiszter, nem mondom, de se passzolni, se kapura rúgni nem tud, kiabálta édesapámnak a csapattársa, és aztán, sutt! Jól felrúgták a nagyszájú kritizálót.

Vigyázz te, mert ez pap.

Paap? A templomban. Itt futballista.

A hajdani ciglimáiszterre néztem, ő rám.

Emlékszel még arra a rúgásra?

Telepátia, akartam mondani, de akkor még nem ismertem ezt a szót. Néma maradtam, és újból az a titokzatos női hang – cigányul, magyarul, csakhogymost hallgattam róla... Édesapám futballcipőjét, amit a korán elhunyt apjától örökölt, még mindig örööm, több mint százéves. Én is játszottam vele, és mind a két fiam – sőt! Még az uno-

kám is kipróbálta, a stoplija el se vásott, olyan becsületesen megsuszterájolta a „nagy illegális kommunista” Suszteráj Magdási Están „eltás”, mert ő készítette, megelőzve az angolokat – még mielőtt, a párt érdekében, annak ideiglenes földalatti vezetőjeként ott nem hagyta a kaptafát, a temetőért cserében. A szíve miatt... Magyardellón akkoriban a román munkásosztályt suszter képviselte egy személyben, magyar létére hithű kommunistaként – csirizes ragaszkodással, akárcsak! A későbbiekben az ugyancsak suszter alapszakmájú országvezető Romániát.

„Csillagos ég, merre van a magyar hazám, merre sirat engem az édesanyám”, váltotunk nótát. A rét még mindig a régi volt. A marhadelelő viszont kopaszodott. Kihaltak a dupla matuzsálemes, eget tartó, terebélyes, dús nyárfák. Nem csillámlott az éjdelelő hold ezüstös, rezgő fénye – tükrözősen, melyet fokozott a Maros, a benne fürdő magasságos mindenség fenséges képmásával, minő mennyeien.

Szűk kortynyi bor után édesapám átölelt. Sovány, csontos arca borostás volt, enyhén izzadt, és mégis forró. Időnként ért össze oldalvást a fejünk. Így, mint most még soha. Itallal is a mai nap kínálgatott először. Jóleső érzés kerített hatalmába. Valamit mondani szerettem volna, de nem állt dicsőrsre a szám, pedig! Már igazi legénynek éreztem magam – bátor legénynek, ennyi bor után. Mikor a komp felé közeledtünk, hallani lehetett, egyelőre halkán, de jól kivehetően a szentpáli vásárból, bároforóból áradó szabadtéri báli muzsikát, a visszhangzó, kurjantásos zsvajt, hullámszerűen. Minden év augusztus 28-án rendezik meg ezt a vásárt a szomszédos Kerelőszentpálon, hosszú-hosszú évek, évtizedek, talán évszázadok óta. Kezdetekben leányvásár volt. Ide jöttek, itt kerestek maguknak uram-férjet az eladósorba begyessedő lányok, akiket a legények rögtönzött énekekkel, szerelemre csábító nótákkal jegyezték el, vitték férjhez. A lányok pedig viszont-szerelmi beleegyező dallal, ugyancsak ott helyben kitállt-költött, a fiúkhöz fűződő nótával mondtak igent a sátoros sokadalmi sereglettől kissé félrehúzódva – szelárnyékosan. A kétoldali rokonság láttamozó summázatának örvendetes egyetértésével... Ellenkező esetben megszőktették a lányt. Pedig szűzies világ volt még akkor – bokát takargatóan. Ahogy rövidült a szoknya, a régi leányvásárból szilvavásár lett, aztán dinnyevásár. Most is az. Egyesek szerint zsvibvásár, másoknak – főként a cigányoknál – ez a legnagyobb ünnep. Nagyobb, mint a húsvét, a karácsony. Óriási tömeg – mindenhol. Bazár bazár hátán, ilyen-olyan pogácsa, szív alakú, színes, mázas, tükrös a legtöbb. Giccsre giccs, tocsogó zsiros, olajos eszemiszom, sörhabus jókedv, csurmos, fehér bajszerű fogyasztókkal, a javából... Körhintalupuhinta-ringliszpir forgatag. Magyar, román, cigány tánc, csingeráj, vegyes, korcsos csárdás – estétől pediglen bál, kivilágos kivirradtig. A szentpáli Cigányseregben másnap estvélig s még utána is – esetenként – három éjjel, három nap, repeső szívvel-lélelkel, mindent beleadva, ceremóniás örömmel. A gyermekek jobban várták ezt a vásárt-bároforót, mint karácsonyban az ajándékot, a karácsonyfát hozó angyalt, talán

azért is, mert erre a nagy alkalomra a szülőktől, rokonságtól kapott költőpénz – vásárfiapénznek nevezték – saját maguk költhették el. Azok persze, akik már tudtak számolni. Istenem, hogy vártam én is ezt az embernyüzsgéses napot! Hányat kell még aludjunk a bároforóig, kérdegettük egymástól, számolgattuk a napokat, a kapott költőpénzünket, tízszer, százszor, ezerszer, hogy kinek van és mennyivel több zsebpénze, amit ilyen-olyan munkával, jó magaviseletünkkel érdemeltünk ki. Máskor nem tarthattunk magunknál lejt, csak dugva, míg el nem kaptak... Játékok, riasztópisztoly, cél-lövölde, körhinta, dinnye, fagyalt, különféle édességek, mi szem-szájnak ingere, de csak ezen a napon – évente egyszer. Egyetlen egyszer. Similabdás Trottyos Simi bácsi rikácsoló, részeges hangja: ...jól nyúlik a gumi, csak egy lej, csak egy lej. Tökdinnyés Rezeda Nanó: Cunkar dinnye, cunkardinnye, párosával szinte ingyenes... És az öreg pipás, csuturás, Facsaratas Dági bá: Hasszú fancsaratas cukar, edesebb, mint az ujjad, nyaljad eztet és ne aztat... Minő halhatatlan figurái a gyermekkori vásároknak – álomszerűségükkel.

„Magyardellő nem jó helyen van, mert a Maros körülötte van...”, énekeltük szorosabban összefogózva – falunk fénylő folyójához közeledvén, Kerelőszentpál irányába. Káromkodott a révész (itt hidasnak hívják), szedte le a hullócsillagos augusztus végi eget. Nem minket, önmagát gyalázta, hogy mért nem hagy fel ezzel a tróger mesterséggel, mert itt neki percnyi nyugta nem sok, annyi sincsen. Még ilyenkor is zaklatják... Kedvderítőként pálinkával kínáljuk, háziszóttos-rezessel. Majdnem hatvan fokos, fertőtlenít, perzsel. Feldereng az öreg arca, háborús, sebhelyes fajta. Holdvilágnál is jól látni a földszínű rücskös dülők árkait a sötét foltos, többnapos, tarlósan borostás zezugokat, szakadék-mély barázdák helyeit, a suadások ellenére is, de! Már nem káromkodik. A folyó is békés. Megered a kompos nyelve. A második gurgula után kézfejével töröl egyet-kettőt, hármat – spiccesre hegyezett bajszán. Jó ízüket csettint a nyelvével. Emmá igen, mondja, és a felemelt literesen át vizslatja a teleholdat. Koccintós mozdulat. Még egy jó gurgula után édesapám kérésére a legfrissebb „pacániát” (történetét) készül előadni. Krákog, szipákol, köpköd, herákol, földre fújja ki az orrát. Magyarázza, hogy ő nem vágja zsebre a t...t, mint az urak, akik a házba sz...k. Miután ezen is túl van, kötélnek áll: Huvá méssz te surmó, purdék purdéja, kinek csapad itt a szelet, melyék liánynak. Hagy a rassz nyavalja rantana ki te istenátka. Frustukalni se tud tőled az ember, még ilyen későn se, te szarházi, pedig má’ minnyá dél van. Ezt mandtam neki. Annak a purdék képűnek. Egy szuszra. És csudák csudája, amikó jött vissza, palást vót a karján, esszefagva, ügyibe. A kurátar kísérte a hídig. A mi papunkat helyettesítette.

...

Még egy korty?

Nem vagyok szívbajas, mondja és anyatejnek nevezi a kisüstit. Még anná is jobb, csücsüríti szél cserepes száját, cuppogat. Fajékany tűz, fertőtlenít. Ide kéne prédikálni ebbő a mannábó két háram decit minden napra. Ámen...

És hogy kért elnézést a paptól?

Há úgy, hogy szégyeltem magam egy cseppet, na, aggy még egy kartyat. Köszön-tem neki, előre köszöntem, hogy tuggyad.

Újabb gurgula után a Haller-kastélyos partra érve már a grófnál szolgáló ezermester cigány esetét is elmeséli, kérdezgetés nélkül, hogy hát:

Ötven esztendeje is van má annak. Mennyi, de mennyi víz lefalyt a Marasan Is-tenem, és mégse felejtettük e. Me az ilyesmit nem lehet efelejteni. Na szóva az úgy vót, hogy a gróf úrfi megtaslizta az ezermester Bakatányi Gógut. Erre fel a cigány ad-dig nem csinálta meg a mindentudó német masinériát, amíg a pafazgató gróf úrfi bacsánatat nem kért tőle. A cigánytó. Na, ezt képzeld el. Az öreg gróf hiába ment a fija helyett esedezni. Gógu nem tágított. Egy tappadtat se. Abódy az intéző se tutta rábeszélni. Addig-addig, hogy a gróf úrfi csak e kellett samfardáljan megalázkadni a cigányhaz, hogy újra brummaghasan a gép. A mezei munka dandárjába...

És brummogott?

Na hajjunk ada te, persze hogy brummagatt, de csak az esdeklés után. Én még üsmertem Ezermester Bakatányi Gógut, de hogy hol tanulta így ki magát cigány lé-tére, senki se tutta, még én se, biza. Ejésze, így született. Az ujjábó csak nem szapta. Krucifikszes világot élünk, hékás, krucifikszes világot. Csak azt tudad biztasan, amit nem tucc, Isten segedelméve.

Hátra böki a tökfedőt. Csippentősen pislog. Még egyet húz az üvegből. Csámcsogó-san csücsörít és mondja, hogy a bároforóban helyette is forogjunk, sirüljünk egyet, s máris azon kapjuk magunkat a holdvilág sejtelemesen selymesedő fénydűnéin, hogy hárman énekelünk, hajlítgatjuk, csavarintjuk magyardellőiesen a nótát. Ő kezdi el „A szentpáli vasútállomáson” címűt, s! Máris visz a gőzös, visz a gőzös ki az orosz frontra, pöfögősen... Erősítjük a refrént, önfeláldozó készséggel, hogy hát: „ A szívemet éles golyó járja, leseper a Kárpátok aljába.” És ez a rész annyira tetszik az öregnek, szerin-te ez a „legfájéna”, hogy négyszer is megismételjük a friss, dús lehetőü fenyesek bércire gondolva, a hallgatag kastély előtt, melyet mostanság raktárként használnak. Hitte volna akkor valaki, valamelyikünk, hogy két-három évtized múltán majdnem romhalmazzá omlik – nem magától persze – a hajdani mesés Haller-kastély, a nagy-nagy demokrácia összsúlya alatt, hogy fedele se lesz már, szétlopkodják. Az emeleti rész lyukacsos tetején méteres gyom, „burjány” virágzik, „dudva, muhar”, „Hej, égig nyúló giz-gazok”... mindenütt, még a régi kies, mütavas, repülőhidas Díszkertben is.

A párálló Maros partján, Kere vezér ősi földjén a csónak és a komp drótkötele lá-baink elé, mintha(!) az égből ereszkedne le a Hajnalcsillaghoz kötözve. „Hajnalba-ha-ha-ha, hajnal előtt”..., éneklí az öreg révész most már egyedül, ahogy ég és föld közé

kifeszített sodronyba kapaszkodván indul vissza. Húzza a csónakot meggörnyedve, de időnként ki-kipeckesített derékkal – húzza-húzza a húznivalót haza, komótosan, mintha tényleg az ég felé és nem a pokolba, ó nem.

Rövidített úton – a kastélyt, a néma tanút hátulról megkerülve – indulunk a Cigánysereg felé, hogy lehetőleg senkivel se találkozzunk, főleg részegekkel ne, a szegényseroron vagy előtte, de! Ki mitől fél...

Édesapám a táskájában kotorászva a csíkos szöttes takaróruhából tepertőt, egy darab jó foghagymaszagú kolbászt és kaszás-karéj kenyeret bonyál ki – orrbizsergetősen. Éhomra.

Egyél, hogy legyen erőd, majd utána leöblítéd, mondja, ő viszont koplal, meg se kóstolja. Szokása szerint, amikor inni kezd, két- három napig nem eszik. Semmit, de(!) semmit. Nem csúszik le a torkomon, ez viszont igen, mutat az italra, mert ezt nem kell megrágni. Engem viszont arra int: Úgy igyál, ha eszel is. Így szokd meg. Ezt ne felejtsd el fiam, simogatja az arcomat, szokásától eltérően, ugyanis kicsi gyermekkorom óta nem tett ilyesmit. Megveregeti a vállam. Ezt mindig is így szokta, férfiasan. Ne siess, nyugodtan egyél, tanácsolja, rágd meg jól az ételt. Ilyen későn, vagy inkább korán se ettem még. A bor is jólesik. Pálinkát nem ad.

Ez veszélyes, mondja, és rögtön a kanyar után oldalba bök, a mellettünk felbukkanó két kísérteties, enyhén görnyedt alakra mutat. A kastély ablakain visszaverő holdfény titokzatos simogatásában baktatnak. Már nem tudjuk kikerülni. Mintha a földből pattantak volna elő, lidércekként. Meghökkenve fogadják a köszönésünket, széles karimájú kalapjuk felé pöccintve. Édesapám intező úrnak szólítja, akivel elsőként kezet fog, jobban megnézem...

Csak voltam intező, gazdatiszt, köhögteti a szavakat öblösen a terebélyes Körtvélyes Abódy Tas, gyermekkorunk réme, a magának való, tuskó-tömzsi mégis csontos, mogorva arcú, pipázó, ezüstóraláncos „vén róka”. Miután bemutatja a barátját, kölcsönösen csodálkozunk azon, hogy mindannyian a cigánybálba tartunk, a bároforó fénypontjába... magyar létünkre. Engem észre se vesz a volt grófi intező. Mintha ott sem lennék, pedig a későbbiekben egy-két dolgot én is kérdeztem tőle, de meg se hallotta. Édesapám faggatódzó kérdésére viszont kiderült, hogy az öreg Abódy máskor is el szokott látogatni éjnek idején a cigánybálba...

...Mert ott én is vagyok valaki, akárcsak hajdanában, húzza ki magát délcegre, paskolgatja mellét. A régi cigány dézsmásaim még ma is tisztelnek, és ezt ki is mutatják, ők igen, és mondja, mondja a magáét, ecseteli közelmúltját csodálkozásunkra, hisz sosem volt ilyen bőbeszédű. Ennek okára akkor jövünk rá, amikor az őket itallal kínáló édesapámat udvariasan visszautasítva, zakójuk belső zsebéből törtfényesen csillanó lapos, patinás fémpalackot húznak elő, mondhatni egyszerűre, és azzal koccintanak édesapámmal is, aki most engem meg se mer kínálni.

Ő lett volna az én utódom, folytatja a volt intéző a barátja felé fordulva, és édesapámra mutat, csakhogy! Felfordult ez az ocsmány világ, fenekestől-mindenestől, dörmögi, és mesél, mesél, ő, a befelé forduló, konok, hallgatag, életuntnak ismert ember. Édesapámat dicséri: Ő volt az első és egyben az utolsó továbbtanuló aranykalászos zöld sapkás Magyardeállón.

Nem szívesen emlékszem arra, amikor a szóban forgó aranykalászos zöld sapkát „valaki ellopta”, holott! Csónakázás közben esett a Marosba, fújta le fejéről a szél, mire utolértük volna, elkukkant az amúgy tiltott, de élvezetes, sodrásos, zuhatagos helyen. Azt hittem, nem élem túl. Haragudott is édesapám érte, az ő féltve őrzött trófeája volt, amíg én rá nem tettem a kezem. Radnóton végezte a gróf által is finanszírozott gazdasági iskolát. Ma technikumnak felelne meg – innen a zöld egyensapka. Az egyik vizsgára az öreg Haller gróf is bekopogott. Nagy megtiszteltetés volt ez akkor. Gratulált a kiszemelt, példásan vizsgázó diáknak, és azt mondta, édesapám ezt sokszor eldicsekedte: Fiam, ilyen tudás és szorgalom mellett, a magaviseletről már nem is beszélve, rád merem bízni a gazdaság vezetését Abódy úr utódjaként, néhány esztendő múltán.

Különleges jutalomként egy fajtatizta curkán juhot és berbécset ajándékozott édesapámnak a gróf.

Mint kiderült, Abódy úr barátja is intéző volt, gazdatiszt, hogy pontosan hol, arra már nem emlékszem, arra viszont igen, hogy pár évvel ezelőtt „Abódy Bódi” – így csúfoltuk magunk között – egy durvább háborúsi csínykedésem miatt úgy meghúzta a fületem, azt hittem, a kezében marad. Ha még egyszer tetten érlek, mennydörögte villámlósan, Báthory dézsájába kerül a füled, megértteted?! Aztán úgy a földre penderített, hogy én csak most tudtam meg igazán, miféle dézsáról is volt akkor szó, és kiknek a füle került, kerülhet oda...

A volt intéző részletesen ecseteli barátjának a négyszáz esztendővel ezelőtti történetet, az – Erdély függetlenségéért vívott – 1575-ös kerelőszentpáli csatát, ahol a győztes Báthory István fejedelem, a későbbi lengyel király a vesztes Bekes Gáspár közlegényfogllyait itt sorakoztatta fel a kastély udvarán, melynek közepére, veretes pipájával mutatja a helyet, egy fadongás fejővederszerű dézsát állíttatott, keményen rögzített emelvényre.

A tiszteket Kolozsvár főterén végezték ki.

A hold csak a fél udvart világítja meg. Mi az árnyékos, mélysötét részen állva nézzük az egykori, de ma is tekintélyes hasú Abódyt, ahogy mutogat, magyaráz. Ide-oda fityegő ezüstóraláncán halpikkelyesen csillanó fény..., és! Már látom a dézsát, hallom a parancsot, nézem a rémálomszerű jelenetet, a pillanatnyi vérfagyasztó tétovázást. Az armegeddoni tülekedést. Az iszony megtestesülését, ugyanis! A parancs úgy szólt, folytatja a volt intéző, hogy akiknek a fél füle nem kerül a dézsába; miután megtelik,

az épen maradt kétfülűeket itt helyben felnégyelik. Sokan voltak, két dézsa is megtelt volna. A lefegyverzett foglyok vágóeszközök hiányában egymás hallószerveit rágták, szakították, darabolták le – bajtársiasan. A tromf viszont ezután következett:

A nagyságos fejedelem nem várta ki, hogy megteljen a dézsa. Fülest, fél fületlent egyaránt szélnek eresztett...

Já, kere, kere..., hallom újra a hívogató szöveget, mintha! Az egykori egyfülűek jajgató, nyüszítő zsvajgása közepette érkeznének a szavak a morbidan süttö teleholdas ég alatt, pedig! A Tejút, Csaba királyfi csillagösvénye talán ilyenkor, augusztus végén a legfényesebb, szikrázón ezüstös, sűrű, sűrűbb már nem is lehetne – a levegőben jól terjedő báli sokadalom zenei aláfestésében.

„A cigányok sátora...”, énekl valaki egyre hangosabban. A keskeny ösvényről a hátsó útra térünk. A Cigánysereg szélén a magyar–román bálból ideszüremlik a zene, az ének – a fals hangok is. Az első sarokház előtt, melyet már villany világít meg, a rosszpénzként ismert Denaturált Tántorgó Báldi ül a földön, mint egy „reperáló”, foltozó sátoros cigány, és! Fél karéj kenyéren át szűri meg, „desztillálja” a kék színű egészségügyi szeszt. Ezt issza. A pálinkánál sokkal olcsóbb. Félkegyelműen kancsálit. Bambán néz, csorog a nyála, az orra leve, kézfejjel törülgeti. Kéregetésre felénk nyújtott keze mintha parkinsonkóros lenne, úgy remeg. Az arca mocskos, viaszszínű, krumpliorra minden köhögésre bíborfeketébe mélyül. Édesapám jócskán tölt „lepárló edényébe”...

Váj, Devlá, Devlá, keszenem, keszenem, drága Mihók Gyárfás, ke-keszenem..., böfögi fel a szavakat. „Abódy Bódi” felé fordul, nagy alázatosan próbál feltápáskodni. Visszatrottyan. A volt intéző szidja, mint a bokrot, egyre tövisesebben, csak épp, hogy bele nem rúg...

Pénzt neked? Italra? Te átok! És a további szóáradatot már le se merem írni, az ezt követő folytatás viszont egészen meglepő: Holnap gyere el hozzám, hogy lábbelit és ruhát adjak neked, megértetted?!... És folytatja a szitoközönt, megvetést, jótányi részvétellel keretezve. Sajnálom a szerencsétlent, mondja nekünk, fiatal korában megbízható, dolgos munkaerő volt a grófi birtokon, és nézzétek, mi lett belőle...

A felénk tántorgó alakokat nem várjuk be, kirajzolódó sziluettjüket felissza az árnyékos rész és a köztünk növvő távolság. A szalmafedeles putrik menti fő utcán az első kanyar végén, már látni a bál színhelyét: a két tehetősebb ház közti széles, mély udvart, a tarkabarka sokadalmat, a feldíszített főkaput, kerítést. Bároforó díszben fest itt minden, még a terebélyes, vastag, másfél öles fák is fel vannak szalagozva – csiricsári színben, giccsesen. A bejárati kapu jobb oldalán már szakszerűbben bokkrétázott, izlésesen épített pódiumon a cigánybanda épp szünetel. Kézről kézre jár a literes, körbe-körbe karikába, körhintás-lupuhintásan. A még pislogó csillagok alatt, holdasultan,

a fák ágai közt, mintha! A mennyei csipkebokorra terített párolgó kapcák világítanak...

Közelebb érve a táncudvar fölött az összevissza drótozott, hálószerű vezetéseken lógó, „csurdé” villanyégők, „Iljics lámpái” veszik át a főszerepet, és egy rozoga gázlámpa meg két pajtabeli lámpás – az áldott égi fény helyett. Gyertya sehol...

Nagyuraknak kijáró fogadtatás. Csak épp, hogy ölbe nem vesznek. „Abódy úr nagyon jó úr” nótájára zendít a banda; kezicsókolomot köszönnek, hurrázás, tapsos éljenzés, kalap-és sapkalengetés, égbedobálás... A piros karszalagos szervezők, kezesek, tíz is van belőlük – egymással versengve tessékelnek fel a pódiumra, velük együtt én is megyek, mennék, csakhogy! „Abódy Bódi” leparancsol onnan, taknyosnak titulál. Mi keresnivalója itt alapon még lök is egyet rajtam. Édesapám védeni próbál, mentetetődzik, és mondja, hogy a gyermek már majdnem legény:

A csingeráj versenyre hoztam...

Ezekkel a táncvérűekkel akar versenyezni a fiad?! – dorongolja le édesapámat, ne röhögtesd magad, ránk is szégyent hoz, mondja, és egekig magasztalja a cigánycsávókat, akik szerint még a halottakat is életre verbunkozzák – a legmélyebb sírból is...

Sírás fojtogat. Vagy csak álmodom? Vigyori, részeg, sötét, torz alakok, arcok tömkelege előttem, körülöttem. Filmszerű jelenetek, egymásba csúszo klisék, mintha előhívó edényből kelnének életre, torz orrok, fülek, fél fülek... Vérmes, guvadt szemek, a karavános mozi közelképeiként jelennek meg. Torzító tükör az udvar. Réomászerű érzés kavarg bennem, hazafelé iramodnék, de a kijáratnál elállják az utamat, és! Hirtelen, Zsunszú Mammó karjai, észveszejtő mellei közt találok magam... Csitít.

Velem táncolsz, egyet se búsulj, megnyerjük neked a biciklit. Honnan tudja mindent, fut végig bennem a gondolat, hisz még nem is beszélt édesapámmal. Tovább töprengeni nincs idő. Félliterest nyom a kezembe... Mánus nélküli óra a hold vagy a nap, már nem is tudom... Húzd meg szőke cigány csávó szomszéd, s! Mielőtt észbe kapnék, a kezembe nyomott palackból egy korty, nem bor, hanem pálinka – le is loccsan a garaton. Úgy érzem, megfulladok, köhécselek, prüszkölök, nincs levegő, partra vetett halként tátogok. A tűz viszont úgy, olyan gyorsan perzsel végig bennem, minden porcikámon, hogy a közérzetem rögvest helyre billen. Bámulom a nyüzsgő tömeget. Egyik meglepetés a másik után ér. Cigány Cuka, Zizi, Márdi férkőzik a közelemben, biztatnak, lendítik az öklüket, nekem szorítanak. Hajrá, mondják, kiáltják, nevetnek, hahotáznak, pattogatnak, tapsolnak, ölelgetnek, rázzák a rokolyájukat, körbeillatoznak azzal a jól ismert, pergelt gesztenyés, vadjázminos levegővel, melybe most izzadságos, enyhén juhtúrós, a megszokott sajátosnál nőstényesebb, nehéz szagaúra vegyül – ömlik rám, ami viszont! Néhány kortynyi idő múltán a fékezhetetlen csődör csikós étvágyú vágy miatt már balzsamos levegővé változik át, méghozzá a javából... Vadvirág tömjénes, szelíd, enyhe füst, édes-kesernyés, kellemetes illat fodroz körbe – hajnaltájt, telehold zabosan, szűrt fényben, rokolyás-körhintásan forgat, szédít

föl, le, föl, le, billen velem az udvar, nemsokáig. Mámoros kábaságomból a világ csúf, szurokfekete, szipirtó vén, de ezúttal élénkpirosra festett, mázolt, aszalt szilva arcú, kráteres orrú, Pungulica Pungulici övénesszonysága ráz fel, józanít ki. Tömény bűz-ős, izzadság- és pisiszag pacsuliparfümmel keverve árad, árad fölfelé... Derekamig ér a „drágám”, ölelget. Csontsovány, venyigés, bogos. Reszelősen rikácsolja világgá, hogy én mindig milyen jószágos voltam hozzá. Agyba-főbe dicsér, mindenkit túlkialbál. Kétszer-háromszor is megismétli, egyre csikorgósabban, hogy én nem nézem le a cigányokat, még őt sem, amire most, őszintén bevallva, kimondottan büszke vagyok, tényleg az. Kezd megjönni az önbizalmam – duzzadósan. Féktelenül.

Még ingem is szeret, nem utál, nem biza, hanem..., krákgolja egyre rekedtesebben, fél mondatnál elhallgat. Apró csipás szemével laposakat pislant. Összemázolódom, nyálas, festékes, zabolás száját kézfejjel törülgeti. Köhéccsel, krákgol, jót húz a félliteresből, felém nyújtja, megbotlik, de az üveget biztos kézzel szorítja.

Nesze, igyá! Ugyé nem utálsz utánam inni, lelkem, te, te, arany, te. Nézzetek ide, dikk, hogy nem utál, je zoaje, hogy nem.

Meg se törölöm a rúzsos, nyálas üvegcsáját, úgyis fertőtleníti a pálinka, gondolom, s! Nagyvonalúan kortyintok belőle, és ekkor! Mint egy jelre, olyan üdvrivalgás tör ki robbanásszerűen, mintha máris a verseny győztesét ünnepelek.

Te nyersz, te nyersz, skandálják felém fordulva, ismétlik, egyre ismétlődőbben, tapsolnak dupla ritmusra. Sűrűn pattogatnak, sorozatban, sortüzelősen, mintha kasztanyettásan – felhangosítva: prrrrr! Pörgősen, gyorsítva zajlik minden, ha leszámítjuk a szebeni nagykalapos, pikkelyes, fodros, zsabós ingű, piros csizmás verseny főbíró, hosszú szárú pipás cigányvajdát. Azt kifogásolja, minő méltóságteljesen, hogy én mért nem vagyok cigány. Ezért nem indulhatok a versenyen...

Ráadásul még csak purdé az ungur gyermek, nem csávó, mondja színes széles vásznú gesztussal. Ez annyit jelent, hogy nem léptem legénysorba, református létemre még nem konfirmáltam, amit most sem tagadok. Édesapám viszont hamar helyre boronálja az ügyet egy liter különleges minőségű, hazai rezessel.

Tust húznak a zenészek, hogy hát, sejhde! Figyelem, figyelem! –, ami ezúttal nem a bál végét, hanem a csingeráj-verseny, verbunk kezdetét jelenti, először is a szabályok véglegesítését, s amíg ez zajlik, kesergőt játszik szép trillásan siratósat a banda. Lent az udvar kellős közepén, kerékagyat formáló utánzatban, és tőlük kezdve, szoros sorokban, küllősen, átlósan sorakoznak egymás mellé az éneklők. A jelképes külső ráf pereméig, nagy kóberes szekérkerékszerű felállásban. Ez az ő címerük. Most látom, egy fotós a nagy fa ágán kucorogva fényképezi a jelenetet, talán a tartományi újság részére. A pódiumon a szervezők szervezkednek, cédulákat osztogatnak, a cigányvajda kalapjában kevergetik, huzigálják, vitatkoznak. Az udvar elején, oldalt; holdas, lámpás, villanyos hármásban, annak derengős részében, szorosan, az inkább ház, mint viskó

előtt két vastag dróthálós, ideiglenesen tákolt rostélyon sült a miccs, a kolbász – a szalonna nyársra tűzve. Mindenki maga pirítja – saját szakállára... rendre, sorban, mint a malomban, mondás szerint. Ételszag, pacsuliillat... Italbűz izzadságszaggal keveredik, fokozódik ritmusosan a zsvajgás édenében... Csöpög a zsír, csurog a kenyérre. A lángra kapó parazsat kútvízzel spriccelik. Sistereg a sütnivaló, az elégett kormos részt lekaparják, de van, aki így szereti, „az emésztést segíti, biza”, mondja az előttünk álló csatakos vigyorral. Csuumzsiros, fénylő ujjak táncos mutatványa, mustárosan, nyalogatósan. Csámcsogás – kórusban. Tumultus tumultus hátán, étvágy a világba... A bolti pálinka vagyis a Monopol enyhe, híg, majdnem fehéres színű, de a sör jó, elég hideg. Alacsony, szűk, lyukszerű pincéből rozoga bolti ládákban hozzák fel az árut, a bort is innen, az aládúcolt, omladékos, döngölt, sáros földlépcsőkön araszolva, egyre nehezebben.

Egész áldott évben erre a bároforóra gyűjtik a pénzt – napról napra kapargatósan banizzák, nagy részük napszámból él, kunyerálásból, bedolgozókként, házimunkákból, siralmasan, kurkászásból, de! Évekkel később, a gyorstalpalású iparosítás menőbb időszakában már egyre többen dolgoznak – főleg segéd munkásokként – Marosvásárhelyen. A kulipintyók egy részét lassan cseréptető téglaházak váltják fel, elvéve köztük még emeletes is akad. A felparcellázott grófi birtok töredékes részein pedig, vannak, akik dinnyét termesztenek, ami épp a vásár idejére érik be, sőt már előtte is. Köpésnyire az országút, itt árulják kupacokban a görög- és sárgadinnyét – egyre többen és többet. Megköpködik a kapott pénzt; s mondják jó hangosan, hadarva, apád, anyád idejőjön, és a nemi szervükhöz csapkodják. Közismert rituálé.

Dzsánávészó, cse!...

Fokozódó zsvaj, kurjantós lármázók éljenzik a táncba érkező, cifrásan bevonuló szebeni és meggyesi cigányokat, akik egy közeli lagziból szöktek meg. Kövér, sovány, szurokfekete, kreolok, félvérek, kék szemű is akad köztük, lógós előhasú, csípőig csüngő csöcsű kuruzsló, pingált csúf és szép asszonyágok mellett 6-8 olyan felpántlikázott gyönyörűség pomádézik az udvarra, hogy leesik az ember álla. Bámuljuk, csodálkozunk. Kakasok kukorékolnak, tyúkok káricsálnak. Virrad. Az asszonyok hajában muskátli, a lányokéban piros rózsa. Évekkel később, ahányszor a Carmen film bevonulási jelenetét néztem, mindig ez a bároforós, rózsás, muskátli látvány jutott – jut eszembe.

Félbeszakad a vége felé tartó verseny kiírásos része. Tapcsoljuk a lakodalomból táncolva érkező vendégeket. Kurjongatva éljenezünk – pikáns szavakkal... A legek legje, „irtó sukár, dzsánávészó, cse”, kapásból saccolva, két ikszen jóval aluli cigány tündér, kreol Hófehérke. Formás, karcsú lábán fájén, fényes, élénkpiros, lyukacsos mintás szattyánbőrscizma – „módásan” magas sarkú, biza. Tarka színű, szép kiadású selyem-

blúzt visel. Rezegtetős, duplaritmusra ringó-rengő, sokadalmi csábos, kihívó melle alatt vagyon összebogozva. A holtakat is felizgatná. Meztelen hosszú darázsderék. „Emmá” igen! Nem a cigányvajda lánya, susterogják csóró szédelgők, jól öltözött, hetyke cigány csávók, nyálas, trottyos dádek. Özvegyasszony, szabad préda, kiáltják, szajkózzák, és! Minő meglepetésemre, Zsunzsú Mammó ölelgeti, cuppantósan csókolgatja diszkréten mázolt, kreol Madonnás orcáját. Nem kihúzott, természetes, vastag ébenfekete, sűrű, néger íves szemöldöke alatt faszenet, kokszot is sápasztó éj mélységű, feneketlen parázsszeme fókuszálva villószik – rám...

Devlá, Devlá, ó, Istenem, minden ízületem, porcikám, sejtem, zsigerem, akárcsak egy versenylónak, fiatal, tüzes csődörnek – remeg. Melléje toporzékolnék, de nem teszem, miért nem merem. Csak bámulom, tátott szájjal, jóságos ég... Szív alakú szája kicsi, de az ajka széles, húsos, vérbő színre csokrosítva, érzékenien duzzad, mintha!

Buggyanósan.

Hólyagos cseresnye.

Ritka látvány, minő guszta!

Bennem is megáll az ütő. Minden bakot felhangol...

Enyhén göndör, éjfekete hosszú haja – rózsa lángol benne, ej-haj, s!

Ó, hogy pirkad, minő muzsikásan.

Sokadalmi csoda a javából, Miminek szólítják.

Mi-mi! Mi-mi! Zeng a vásár, lüktet dübörgősen, minthogyha két szívem lenne, egyik a fülem tövében: pu-dup, pu-dup, pu-dup! És még el sem kezdődött a verseny.

Éljen, éljen a bároforó!

A zenekari pódiumon „Abódy úr” és a cigányvajda, mint két pipázó törzsfőnök úgy ülnek feszesen, mi több: címzetes méltóságokként. Mind a ketten ezüstóraláncosan, fityegősen... Édesapám mellettük, mintha fél lábon állna, intézkedős rajthelyzetben. A rendezők, pontosabban a rendfenntartók rendezkednek, ugyanis! Itt sose volt rendbontás. A mindig külön zajló közös bálban a magyarok s a románok, a községi kultúrházban nemegyszer összeszólalkoztak, verekedtek, enyhébben: bakalódtak. Itt nem – soha. Furcsán hangzik, de így igaz. A kötekedni szándékozó ittasokat azonnal kivezetik. Nincs pardon. Több mint negyedszázadnyi idő múltán a Ceaușescu-rezsim vézskorszaka alatt csak éjjel 12 óráig lehetett bálozni. Ezt a karantént a bároforó rendezőknek köszönhetően itt oldották fel először megyei jóváhagyással. Büszkék is rá a cigányok.

A piros karszalagos főrendező, Komesztató Sztató Prosztó – miután minden részletet közhírré tétet, egy nagy, pléhből készült, öblös borostölcsér a hangosbemondó – futballbírói sípba fúj, és! Elkezdődik a haddelhadd, a hacacérés táncfergeteg. Mindenki ropja, egyik jobban a másíknál. Reng az udvar, nagydob a föld, ritmusra döng,

egyre gyorsabb ütemben, vagyunk vagy négyszázan – tűzvulkános hévvel. Öt-tíz perc múltán már a leggyorsabb csingerájt baseválják a zenészek, mintha jégen járnánk. Úgy érzem, beszakad alattunk – a kútvízzel áztatott, jól ledöngölt udvar földje. Bum-bum! Tá-tám! Esz-tá-tám!

Én Zsunszú Mammóval járom; őt, a cigányprímás-feleséget, nem merik lökdösni, akadályozni. Élesen kurjongat, egyre hangosabban, ráségiték, tüzet fogva... Tíz pár táncost választ ki a pódiumról dirigáló döntőbizottság és ez aránylag hamar véget is ér. Az ötös számot akasszák rám, átmenő jegy a tízes osztályzatú iskolai rendszerben. A kék szalagos segédrendezők, mert ilyenek is vannak, hosszú, felmasnizott kötéllel vonnak kordont a tíz pár köré és!

Kezdődik.

Zsunszú Mammó „facsaratos” taktikája.

Gombold ki az inged ujját is, kiáltja, hogy ritmusra repüljön, táncoljon, lobogjon a fehér ing – cigányul, magyarul, románul... Ne túl hevesen cifrázzad, spórolósan verbunkozzáll az elején, hogy legyen erőd a végére, a döntőben, hoppájdáré, hoptá-hopp!

Húzz rá, Munyú, húzz rá most!

Nem parancsol senki most!

Mint serény, friss menyecske kézben az új szita, úgy rezeg a Mimi fara, mintha! Csengettyűsen szólítana..., csábosan, még csábosabban. Mellettünk pattogtat; kurjongat, féltelenül cicomázza a csingerájt egy jóképű, jól táncoló, délceg cigánycsávóval – körhintázós szoknya rajta. A két szélét csippentősen fogva rázza. Szédületesen forog, hosszú combja-cubákja majdnem tövig villan, fénylik. Csipkés fehér alsószoknya védi a bugyiját, éppen csak hogy takarja, de takarja, sajna-sajna, nem villan ki egy szemernyi sem alóla.

Menneyi.

Ez a muzsika. Is.

Turbósodik már a kedvem, csárdásozik izzó vérem. Fejembe szállt a zene, mint-hogyha! Ital lenne...

Hopplá, hopplá, nye, te nye!

Három, négy árnyéka is van – mindenkinek. Én se vagyok kivétel. Az árnyéktalanságozmól szóló álmom villámlik eszembe, foszforeszkálósan, svungosodó ritmusokra kel életre merő valóságosan... Kétszer is megcsípem magam, először fáj, másodszor nem, vagy fordítva? Már nem is tudom.

Szármájhál tuke, more...

A zsűri csak a férfi táncosokat, verbunkozókat pontozza. Ez a szokás a Románó Kriszti, vagyis a Cigány Törvény szerint, ugyanis! A helyi csingerájban jóval kevesebb a páros forgás, mint például a csárdásban vagy a román invirtitában, az oláhosban... Háromból kell egyet gyúrni, de először külön-külön villogtatni mindegyiket. Erre tanított meg engem Zsunzsú Mammó – tánctanáriasan... Most is ő igazgat: Na, most, na most! Cigányosan járjad, járjad, úgy, ahogy tanítottalak, a négyes figurát, rajta, gyerünk, sűrűbben cifrázzad! Ez az. Most pediglen magyarosan, délcegebben, egyenes gerinccel, gögösen, gögösebben... Most a székely figurákat – furfangosan... Csattogtasd a patkóidat, üssed, üssed a lábadat, mért nincs csizma rajta? Rajta! Most rományul, rezgtesd a bokádat csengettyűsen – oldalasan, ásá, ásá, bocskorosán, csináld, csináld, most vegyesen. Igazi csingeráj legyen!

Kurjongatva biztat, tapsol, kontra ütemben pattogtat, duplán, szimplán, felváltva, tám-támozik, rázza a rokolyáját – pihekönnyen, és! A melle, súlyos melle harangosan, villámló ritmusra, milyen fürgén röppen-rezzen, mintha muzsikálna, zengne. Pirregtet, csujjogtat mindig három nyelven, fürgén:

Kitye, kára, nádará, zsike lá in kámerá!

Úgy szeretem Jázsikát, mint a szilvapálinkát,
de még jobban az apját, mint a bivaly a borját!

Foaje verde zurgaláj, szkoate szula din maláj!

Zsigereim mélyén érzem, nélküle nem sokra mennék. Egyre változatosabban diktálja a figurákat. A többiek nagyon tudnak; talán jobban is járják, de nem ennyire látványosan, mint ahogyan ő tanította nekem, sava-borsa van ennek. Egy-egy kicsit cirkuszosan, csúrdöngölösen, improvizálj..., szerepelve, és! Úgy gerjeszt a tánc hevébe, hogy semmiért sem adnám most magam cserébe. Ropni, ropni, mindent bele, végsőkéig, kifulladásig, és még azon is túl, biza. Olyan felszabadultan járom, mintha! Mindez csupán csak álom lenne, vagy tán az is? Nincs idő ezen rágódni, hopsásá! Perreg filmszerűen minden...

Nyomd meg, Gyárfás, nyomd meg most!

Ez az, forgass, orsó vagyok, pörgess, pörgess! Most verbunkozz, rikkantja, sőt, „tollba mondja”, hogy a fokozásnál, milyen tartással, melyik figura fontosabb. Amit a szíved muzsikál, az látszódjon az arcodon, az, az, az, s mutassa minden porcikád, hogy a tested is csupa tánc. Ezeket kurjongatja.

Már csak öt pár van versenyben: páncs!

Jek, duj, tri, stár, páncs...

Édesapám nagyon ittas – örömittas, már alig bír magával, föl-alá jár a pódiumon, üveg a kezében, itatja a zenészeket, a cigányvajdát, Abódy urat, a barátját... Hado-

nászik, biztat, tapsol, hogy recseg a hangja! Örömeben csurog a könnye. Oda-oda pislantván nem hiszek a szememnek. A volt intező felállva tapsol, engem biztat, bölénybikás hangja jól kivehető, nem hallottam soha még így kiabálni. És ez a jelenet újabb lökést ad, felpörget. Ihaj-csuhaj!

Aranydollár...

Drága fiam, Abódy úr, né mit adott neked, mondja nagyon felspanolva, a pihentető figura alatt, közelünkbe furakodó édesapám. Aranydollár, aranydollár, az amerikai elnök van rajta, emeli fel két uja közt és mutatja az érmét lelkendezve. Szikrásan csillan az elnök arcképe a pitymalló nap feslő színű fényében, mintha! Az ég is éppen benne aranylana, tükröződne, nézegetné magát benne, muzsikás hajnalon, fényuszályban, slájeresen... Mennyei szép menyasszonyként – csingeráj ütemre.

Szemem sarkával Mimit figyelem, hogy néz-e engem..., s ettől még jobban megbokrosodom. Egyre többen és többen biztatnak teljesen önzetlenül, még az ellenfeleim is. Pungulica Punguliciné övénesszonysága – felébredt, kijózanodott, rásüt a Nap, fürdik benne – pancsolósan. Tisztálkodik.

Mi-hók Gyár-fás Já-zsi-ká! Mi-hók Gyárfás Já-zsi-ká! Skandálja, ahogy a torkán kifér. „Mennybil a’ angyal” is itt van, cérnavékony hangja hasít, mint a kapcának való gyolcs anyagot, ollózás helyett édesanyám. A nevemet visibálják. Még a seggén csúszó, láb nélküli Bufáné is ide jött, nekem drukkol. Cigány Cuka, Zizi, Márdi, Csúf fekete Jókka, Báldi, Bakatány Marangó Nannyó, Cigány Nunnú Ruzsa, Bakladi Murak Doli, Cigány Kugyela Gyuri, Budár Mátyás Mátyás és sokan mások, akiknek adtam, hazulról szajréztam ezt-azt néha, amaszt... – kéregetések idusán. Jótékonykodtam. És most látom, forgás közben, a barlanglakó, állatok nyelvén tudó, jó öreg Záhingút, a nagy-nagy horgászt, ilyen vénen, agyonnyúttan még mindig itt van. Mintha a sírból jött volna ide – tapsolni, szurkolni nekem. Integet a kalapjával, s ha jól látom, mélyen ülő szeme könnyes. Ott áll a többiek között, szokatlannak tetsző fényel süt rájuk a felkelő nap, őket világítja meg egyre érdekesebben, az én csórószegény, de kedély gazdag szurkolóimat. Köszönöm! Szeretem őket. Izzadt, barna arcuk fénylik, sárgás szemfehérjük csillan, magosba lendült kezükkel kontraütemben tapsolnak, minden ízük, porcikájuk ritmusosan rezdül, szépül – még a legcsúnyábbé is. Fura ritmust tappogtatnak körülöttünk, egymás mellett, szolidárisan, és mintha! A köztük áttörő, síkló fény lenne az árnyékuk, még a legfeketébbeknek is, „zene visszhangozza a fényt”. Minő cigányzene a javából. Minket néz, bámul a Nap, talán a Jóisten is? Álomszerű mozgókép, csak nem az égre vetítve?... Onnan pedig vissza-vissza a lelkünkbe, mélyen. És újra vissza – fénylékenyen...

Já, kere, kere..., hallom újra, egyre hallom, pedig! Változik a hangos kép, harangozzák a zenét? Ha?! És tényleg harangoznak – reggelre? Közelebb kondult a torony? Gyárfás Mámi nagyanyám mondogatta harangozáskor, hogy gondoljak valamire, és azt ismétlegessem, mert a tanulékony harangok is azt fogják harangozni, azt éneklük, engem utánozva, emberi nyelven, temetéskor pedig azt, hogy:

Dugd el, vidd el, sárga földdel takard el!

Dugd el, vidd el, sárga földdel takard el!

Zúgják a páros harangok, szépen, s! Most észleljük, hogy: félreverten... A tölcseres bemozdó, főrendező, fő kezes vezényletére, egy percnyi néma csenddel adózunk, pedig azt se tudjuk, ki halt meg. Aztán ropjuk tovább, tovább.

A földj: Mimi

Icsi, ricsi, lóg a csicsi!

Nekem is kell egy-egy kicsi!

Ácsi!, sikkant félbe Zsunszú Mammó, ami ezúttal tulajdonképpen a főprímás férje-urának szól, akinek aranyfogán csillan a nap, s! A banda rögvést elhallgat.

Most csattogtasd a lábadat. A patkóid szikrázzanak, hogy hallják a kiverős ritmust. A többit, a zene nélküli viharos verbunk után súgva lihegi Mammó, hogy a földj Mimi lesz, ott, né, abban a házban...

Szemközt spriccel a földszagú Nap tükrös fénye. Szédülők, zúg-zeng a vérem.

Villámlik.

Tiszta az ég.

Erősen sukár menyecske, folytatja Zsunszú Mammó. Két kalánnyal is édesebb másokénál az övé, majd megtudod, meg biza, és nyomatékosítva mondja: Özvegyaszszony, mindene szabad, az ura meghalt, vele lehet... Micsa tüzes kanca, Devl! És a javát a végére hagyja: Én meg is beszéltem vele – neked...

Nekem?

Nem hiszek a fülemnek, mindkettő egyszerre cseng, s! A hírtől úgy megzabosodom, mint az elkapott, megvadult ló, fékeveszett csődör csikó.

Felkurblizva improvizálok. Olyan figurák szállnak meg, verbunkfigurák, melyeket Zsunszú Mammó sem tanított nekem soha. Senki, senki. A gyors ritmust is duplán cifrázom. A csizmaverő figuráknál, felugráskor háromszor is összeverem a bokámat, illetve a patkóimat. A zene ilyenkor is megszakad, Zsunszú Mammó intésére, és! Csak a csattogtatások hallatszanak. Fűrge kölyökkigyóként tekeredik, csavarodik mindennem, turbósodik a vérem, lök a lábam rúgóként egyre magasabbra. A csingerajt csárdásba oltom, és fordítva. Rakétás hévvel, most románul pirregtetek.

Áraszt szívem vad szenvedélyt. Körbetáncolnám a Földet.

Forog velem a világ.
Kinek szűk és kinek tág.

Szópenesz, váj, tezsüvesz...

A seggén csúszó, csutura pipás Bufáné pöfékelve lopakodik közelünkbe, mozgását segítő faeszközeit összecsapva üti, veri a ritmust, mint a pászortáncosok: tá-tá-táám, tá-rá-tá-tám! S már Pungulica Pungulici övénesszonysága is itt van újra, újságpapírba csavart szivarral ezúttal, csapkodja aszott inas, vénás kezét, a nevemet visibálja. „Mennybil a’ angyal” is vele tart, cérnavekonyan, teljes gőzzel, minden hangot túllicitál, és! A kordon alatt a többiek is átbújnak, Zizi, Márdi, vén Barlanglakó Záhingú, Malacos Kugyela Gyuri, egypár pipázó cigányné, és mások, akiket nem is ismerek, engem biztatnak versengve, és nem a cigány legényeket. Kordont vonnak körülötünk, kordont a kordonba, hopp! Körhintásan-lupuhintásan. Szédületes bároforó... Mennyei Szentpálivásár.

Zeng a zene, zeng a bál.

A nyertes most mennybe száll.

És mindenki ezt skandalálja, a zene is átveszi, mintha! Harangok muzsikálnának...

*

Pisztollyal végzik ki őket...

Já, kere, kere, te sukár-fájén székely, ungur-bungur, ó, micsa kék szemű legény, kiáltja Mimi – nekem, s! Már nem is a földön járom. Eksztázisban, koraérett, tüzesedő férfivágyam röpit eszeveszetten, hová, hová, nem is tudom.

És még azon is jóval túl...

Az üveghegyeken is túl – oda-vissza, oda-vissza, és!

A piros karszalagos, tíztagú rendező, versenybizottság már egyenkét, vagyis párosával lövi ki a táncosokat. Pistollyal végzik ki őket, játékpisztollyal, ugyebár. Meglepetés a javából. Tíz töltény durrog egyszerre – majdnem. Vezényszóra, jek, duj, tri, kivégzőosztagosan. Préselt fűrészporból vannak a töltények. Nem puskapor, tömény gyufaméreg van bennük, de! Mi mégis puskaporszagot és háborús füstöt érzünk. Főleg ágyúszagot. Ez terjeng a levegőben, tömjénesen, és étel, ital, izzadságszag – parfümökkel keveredve. Időnként hányásszag – kintről. Minő táncvetélkedő – bent...

Nyitott udvar, nyitott csűr – pajta sehol, nincsen tehén, nincsen zúr.

Sarjúillat... Fény-boglya.

Egyre veszettebbül járjuk, mintha életre-halálra. Durr, durr, durr! Vásáros felnőtt gyermekek... Szeretkezésszag? Nem lehet.

Már csak két pár van életben. Idősíkok csúsznak egybe, válnak szét...

Leányvásár.
Szilvavásár.
Dinnyevásár.
Bároforó...
Látomásszerű, ej haj!
Kuruzsló augusztus...

Kurva világ, szűk esztendő.
De megáldott mind a kettő...
Csingeráj...

Jek, duj, duj, desu duj!
És! Vezényszóra – párcsere.

Jésszusom!

Mimivel ropom.
Helyben költött, leánykérő és viszonzó ének helyett
A mellei zengedeznek – befelé, de befelé...
Combom combja közt sistereg, csakis a jártatás alatt.
Forgáskor egybe olvadunk.
Máglyásan, még máglyásabban.
Mennyei násztánc a földön.
Nincs árnyékunk. Fénylik minden.
Emelkedünk, fennebb, fennebb –
Körhintásan.
Pu-dup, pu-dup!
Dübörgi, zengi a vérem.
Harangozza félreverten.
Nagyidő, vagy tűzvész lenne?

Egyik szőke, a másik barna.
Bár az isten összeadna –
Még ha félórára is...

Miatyánk, ki vagy a mennyekben =
Amaro dad Devlá, konszan and o cséri...